

Anna Kuur, f. Nielsen

Beretning om dagligdagen i Gylling Sogn, årene 1882 til 1968

Afleveret af Anna Lise og Niels Frederik Kuur, Karensminde d. 25. jan. 1995.

Jeg hedder Anna Kuur og bor i et lille hus i Gylling by, Gylling Sogn.

Jeg er født i en lille by, Lerdrup, Gylling Sogn. Min far var gårdejer Niels Nielsen, Min mor Kirsten, f. Kristensen.

Den 23 februar 1882 så jeg dagens lys som den ældste af en flok på syv. Jeg var hjemme, til jeg var 18 år, så kunne jeg undværes hjemme og kom til Højskolehjemmet i Randers 1 år. Derefter til Testrup Højskole hos højskolelærer Baagø, så var jeg i Odense hos fru Detlefsen, en søster til fru Otto Møller. Så var jeg på Ryslinge Højskole og til sidst på forsøgsgården i Askov hos Anine og fr. Hansen. Ind imellem var jeg hjemme, til jeg d. 4. juni 1908 blev gift med gårdejer Niels Kuur, "Karensminde", Gylling sogn, et skønt sted. Det var vort hjem, til vi i 1948 flyttede ind i vort vor hus i Gylling. Min mand døde 1960.

Søndag og Kirkegang.

Tid og sted.

Disse oplysninger fra Gylling Sogn er, hvad jeg husker fra omkring 1990 og fremover. Vi skriver nu 1968.

Indtil 12915 havde vi den kendte præst Otto Møller, der i mere end et halvt hundrede år var præst i Gylling Sogn. Han var grundtvigianer, og dem var der dengang mange af her i sognet.

En lille flok tilhørte Indre Mission, og nogle var vist hverken det ene eller det andet.

I min barndom og ungdom var der altid en fyldt kirke om søndagen, men der kom heller ikke så få fra de omliggende sogne for at høre Otto Møller. En del sognebåndsløsere var der også.

Kirken.

Til våbenhuset kender jeg intet andet navn. Der var før i tiden en lang bæk ved hver side, nu er der stole. Lige indenfor indgangsdøren står der en runesten, funden i en gravhøj på den tidligere præstegårdsjord. Kirken er en typisk dansk landsbykirke, man mener den er fra omkring 1100.

Jeg ved ikke, om det kan kaldes sakristi, men bag alteret er der et lille rum, hvor præsten kan skifte messehagel.

Pulpituret er opstillet 1627 og hviler på egestolper. På den underste tværbjælke ud mod kirkeskibet er udskåret følgende: Anno 1627 hafver hederlig mand, Hr. Bertel Hansen, ladet opstille dette Arbejde på Kirkens Bekostning. Gud til Lof og Ære og Menigheden til Gafn.

På pulpituret er orglet opstillet. Det første fik vi i 1915 ved bidrag fra befolkningen, men det er for fire år siden fornyet. Udgiften kommen ind gennem kirkeskatten.

Ved hver side af indgangsdøren fra våbenhuset er opstillet kirkebøsser. I gamle dage tror jeg nok, der kaldtes fattigbøsser, fordi indholdet fordeltes mellem sognets fattige.

Ved restaurering af kirken er der fundet kalkmalerier, men de var uden værdi og dækkedes igen.

Kun på hvælvingen i korbuen findes et kalkmaleri.

Gylling Sogn og Kirke hørte i sin tid under godset Aakjær, der en tid før reformationen ejedes af Aarhus bispestol. En af bisperne, Jens Iversen Lauge, har ladet sit våbenmærke, tre roser, mæle i korbuen i Gylling Kirke.

Alteret og døbefonten antages at være omtrent lige så gamle som kirken. Begge dele er af tilhugget granit. Døbefonten er smukt tilhugget med forsiringer i gammel nordisk stil.

Altartavlen er af smukt udskåret egetræ. I midterfeltet er korsfæstelsen afbilledet og øverst himmelfarten.

På nordvæggen hænger et krucifiks, der nu er istandsat, bekostet af pastor Ravn Jensen og tre menighedsrådsmedlemmer, Anders Hansen, Johan Jensen og Niels Nielsen.

På alteret står to smukke massive bronzestager fra 1655 og en indgraveret lysestage, skænket af ritmester Castenskjold, Gyllingnæs 1914.

Der er ingen skibsmodeller i kirken, men en smuk tavle med navne på præster efter reformationen. Den er smukt udskåret i gammelt egetømmer (fra Faurgaard). Både den og nummertavlerne i samme stil er udført af snedkermester Jakob Nielsen, Odder.

Præstekjolerne har præsterne bekostet og holdt. Altersølv og messetøj er i kirken, og sølvet pudses af ringerens kone, der også holder rent i kirken og sørger for alterlys. Disse er tændt hver søndag, men før i tiden kun ved altergang og højtider, og så ved bryllup og begravelse.

Der fandtes overhovedet ingen lys i Gylling Kirke før 1914, da vi fik elektricitet på egnen.

I slutning af det nittende århundrede fandtes der en stor kakkellovn på nordvæggen modsat prædikestolen. Brændsel skaffedes ved frivillige bidrag fra menigheden. Senere anskaffedes et varmeapparat, der anbragtes under pulpituret. Nu har vi et moderne olieanlæg.

Først i 1950'erne fik vi toiletter i forbindelse med et nyt ligkapel.

I midterskibet hænger tre smukke lysekroner. Den største og smukkeste i midten er en efterligning fra Frederiksborg Slot, skænket af ritmester Castenskjold, Gyllingnæs. De to andre er bekostet ved bidrag fra menigheden.

Prædikestolen var indtil 1911 meget tarvelig, lig en tønne. Den nye kostede 2600 kr. En indsamling i sognet indbragte 1100 kr., og pastor Møller gav resten.

Prædikestolen er så smuk og særpræget, at jeg synes, jeg har lov at gentage Otto Møllers ord første gang den blev taget i brug d. 4. februar 1911. Han sagde omtrent sådan: "For over 1000 år siden kom evangeliet til Danmark, og da kom det ikke for at herske, men for at tjene, og folket tog imod det, så det kom til at hvile på folkegrund, derfor hviler den nye prædikestol på et egetræ, der dengang var det almindeligste træ i Danmark og har holdt sig på egne i Gyllingnæs skov til vore dage. På foden af prædikestolen står: "Taler nogen, skal han tale som Guds ord." Og Guds ord er troens, håbets og kærlighedens ord. Troens ord, som det lyder ved dåb, håbets ord er Fadervor, som det lyder i menigheden og hjemme i vore huse, og kærlighedens ord lyder til os ved Herrens bord og foran hans alter.

Over denne indskrift står de første tre store prædikanter, der talte Guds ord. Peder, vor troens bekender, det var ham, der bekendte: "Du er sandelig Guds søn." Og hans prædiken blev til et sædekorn, der bar frugt i menigheden, derfor er Peders billede omgivet af aks.

Paulus er håbets prædikant. Han blev forfulgt og dømt for håbet om de dodes opstandelse, derfor er han omgivet af påskeliljer, der om foråret vidner om, at nyt liv er ved at bryde frem.

Den tredje prædikant er Johannes, kærlighedens apostel, der på sine gamle dage lod sig bære frem i menighedens forsamling for hver gang at sige disse ord: ”Mine børn, elsker hverandre.” Han er omgivet af roser, kærlighedens symbol.

Disse tre prædikanter var, hvad de er af Kristus, var grene af det samme livstræ. Derfor findes i de to sidefelter et vintræ, der er et billede på Kristus selv.

Over disse felter er der en række flagrende småfugle. Tanken med disse er hentet fra lignelsen om Guds rige, der blev til et stort træ, i hvilket himlens fugle byggede reder. Disse fugle skulle være et billede på menighedens sang, der ofte har glædet og løftet menigheden, ligesom fuglesangen kan fryde ude i naturen.

Apostelskikkelserne har forgyldt baggrund.

Prædikestolen er en pryde for vor kirke. Tegningerne har Otto Møller selv udført. Arbejdet er lavet af den i vor naboby, Falling, fødte billedhugger, Rasmus Andersen, København.

Stolestaderne.

Til dem ved jeg intet andet navn. De blev delvis fornyede ved restaureringen i 1923. Før den tid var de lukkede. Nu blev lågerne fjernet og knagene på mandssiden til at hænge hovedtøjet på, nu er der en lille hylde foroven og en i linje ved sædet til salmebog, briller o.l., men der er kun træsæder. Skumgummi står på ønskesedlen, når vi får råd.

I Gylling Kirke mindes jeg ikke, der er gjort forskel på rig og fattig, de sad side om side, mændene til højre, kvinderne ved venstre side. Denne skik er ikke ophørt på noget bestemt tidspunkt, men lidt efter lidt omkring 1920erne.

På kvindesiden, men ikke øverst, var præstens stol. Den var prydet med smedejernshængsler og årstallet 1631. Lågen er nu anbragt i degnestolen, der er øverst i nordvæggen lige overfor prædikestolen.

I gamle dage var der oppe ved korbuen en stol til herskabet på Aakjær, der jo engang ejede kirken og ikke sjældent kom der. Stolen benyttedes også somme tider af herskabet på Gyllingnæs.

Derudover var der ingen faste pladser. Der var vel nok mennesker, mest ældre, der gerne sad på samme plads og kunne blive lidt forkerter i ansigtet, når der var optaget. Pladserne i stolene var lige gode, og børnene sad gerne ved forældrene, mens ungdommen holdt til på de nederste bænke under pulpituret og, om det kneb med pladsen, ovenpå, hvor der var løse bænke.

Klokkeringning.

I Gylling Kirke er der kun en klokke, der hænger i tårnet mod vest. Den er fra ca. 1444. På den står: ”Fru Cecilie lod mig støbe”. Det må have være fru Cecilie Lauritsdatter, der dengang ejede Aakjær. Så langt tilbage jeg husker, har der været faste ringer og graver ved kirken, der har været en, der kunne løse af, men ellers har ingen hjulpet med ringningen. Hvordan man lærte det? Det aner jeg ikke. Før i tiden ringede man når solen stod op og når den gik ned og sluttede med 3 bedeslag. En og anden standsede vel og lyttede, andre tegn vistes ikke. Om søndagen ringedes og ringes endnu 3 gange før højmesse. Kl. 9 – 9½ og 10 til højtiderne, jul, påske og pinse kimes der endnu, ikke nytårsnat. Der er for øvrigt nu elektrisk ringning.

På vej til kirke.

Nu skriver jeg om forholdene i mit hjem, og jeg mener det dækker størsteparten af sognets folk. Far og mor var så at sige i kirke hver søndag; der var altid nogle af de større børn med. Karlene og pigerne kunne, om de ville, skiftes hver anden søndag. Pigerne var nok dem, der gik tiest. Fridagen benyttedes også til at besøge hjemmene. Man klædte sig i sit pæne tøj, alt efter årstiden og begav sig på vej, helst så tidligt, at man kunne nå det i ordentlig tid, kom man for sent, kunne det hænde, man ingen siddeplads fik. Mange gik til kirke, ikke med hinanden under armene, men i flok, der kom gerne nogle til på vejen. Ungdommen, karle og piger, slog gerne følge. Vi fulgte den samme vej, vi havde for øvrigt ikke andre. Somme steder var der stier over markerne for at korte vejen, disse er nu nedlagte. I Otto Møllers tid var der ikke få, der kom gående fra andre sogne, den gang var man ikke bange for at gå. En stor lettelse for den jævne befolkning var det, da cyklerne kom. Man kørte selvfølgelig (i hestevogn) ved barnedåb o.l. Det kunne da også ske i slemt vejr eller med gamle og svage. Så spændte man fra hos præstegårdsforpagteren, siden kom kroen. Særlig rejsestald var her ikke. Opstaldningen ordnedes ved drikkepenge, der var ikke noget med bespisning, men jeg ved, at dengang de kom fra andre sogne benyttedes lejligheden til at besøge slægt og venner i Gylling. Når de kom kørende fra Aakjær stundom også Sølvtoft fra Glibinggaard, tror jeg nok kuskene rørte hestene lidt under gudstjenesten, der var for langt at køre hjem og staldene var nok ikke for herskabsheste.

Præstegården grænsede op til kirkegården, så præsten kom gående. Der var to indgange til kirkegården, en mod vest og en mod øst. Mod øst en smedejernslåge, en trælåge mod vest. Før i tiden benyttede man kun indgangen mod øst til begravelser. Nu er det omvendt, fordi ligkapellet er flyttet mod vest, men nu er der også lavet en indgang gennem muren mod syd lige ud for våbenhusdøren, og den benyttes meget ved bryllupper og barnedåb.

Ved kirken før gudstjenesten.

Hvis man kom i god tid før gudstjenesten, snakkede man med venner og kendinge. De fleste har vel også grave at se til og pusle om. Ellers gik man ind i kirken uden hensyn til, om præsten var kommet, eller der var ringet sammen. Der var ingen standsforskelse, gårdmænd og husmænd sad sammen og talte sammen, som det kunne byde sig. Mændene tog deres hovedtøj af, når de kom ind i våbenhuset, hvor det blev anbragt. Mens der var knage i stolene, var der nok gamle mænd, der tog det med ind i kirken.

Var der kendte folk i kirken, hilste man på dem, ellers ikke.

Søndagens gudstjeneste.

Formiddagsgudstjenesten kl. 10 kaldtes Højmesse, og i mange år kendte vi ikke andet. Præsten havde kun den ene kirke, og aftengudstjeneste kunne vi ikke holde før 1914, da vi fik lys i kirken. Degnen stod oppe ved korbuen og bad indgangsbønnen og sluttede med Fadervor (før i tiden, men nu ikke mere), men der blev ingen vers sunget i forbindelse dermed.

Under to af vore præster blev trosbekendelsen fremsagt på prædikestolen inden prædikenen, men ikke i Otto Møllers tid. Dengang blev evangeliet messet foran alteret, nu læses det.

Der var ingen gamle skikke, når præsten gik ind i kirken. Indtil omkring 1. verdenskrig rejste mændene sig op, når præsten gik på prædikestolen, det skete under sidste vers af salmen før prædikenen.

Af bekendtgørelser har jeg kun hørt om ting, der angik kirken og hvad der hører derunder. Langt tilbage i tiden har jeg hørt tale om, at der blev bedt for folk, der var meget syge.

Ved højtiderne.

Hvornår juleaftensgudstjenesten begyndte, husker jeg ikke rigtigt, men det har næppe været før hen i 1920'erne. Julemorgen var gudstjenesten kl. 10, og den formede sig stort set som en almindelig gudstjeneste i en overfyldt kirke. Vi har ikke haft midnatsgudstjeneste nytårsnat, en enkelt gang helligtrekongers aften. Derimod havde vi indtil århundredskiftet (1900) gudstjeneste tre onsdage i fastetiden kl. 10. Da var der overhøring af unge, der stod på kirkegulvet, og præsten rettede spørgsmål til dem. Det var mest ganske unge mennesker.

Om at dække eller fjerne noget i kirken om påsken har jeg aldrig hørt eller set noget.

I mange år har kirken været pyntet til høstgudstjeneste, men nu pyntes der også til påske og pinse såvel som til bryllup og begravelse. Ikke noget ved kornsåning.

Der var heller ingen særlige regler for, hvem der skulle i kirke de forskellige højtidsdage. Kr. Himmelfartsdag er der ikke pyntet.

Menigheden under gudstjenesten.

Som allerede skrevet rejste mændene sig op, når præsten gik på prædikestolen. Alle rejste sig, når evangeliet messedes eller læstes foran alteret og under velsignelsen. Jeg har aldrig set nogen knæle i kirkestolen, derimod har jeg tit set gamle mennesker slå kors for sig, mange bøjer hovedet under velsignelsen. Man læste ikke højt i salmebogen, men nogle læste stille med.

Salmebog og salmesang.

Der er vist ikke mange mennesker, der ikke ejer en salmebog. De fleste har fået en til deres konfirmation af far og mor eller bedsteforældrene. De fleste bøger er nok sorte med paphylster. Den købtes i en boghandel, og man skrev gerne navn og dato i den. Jeg har min konfirmationssalmebog endnu. Der står: Den 12. april 1986.

De fleste salmebøger opbevaredes og opbevares nok i en kommodeskuffe, men mange ældre mennesker har den nok lidt nærmere ved, så de kan få fat i den. Mon nogen bog er så meget brugt, som den danske salmebog.

Mændene har den nok mest i en lomme, kvinderne i hånden eller i en lille taske, hvor også brillerne kunne være, noget med forklæde kender jeg ikke. I kirken anbragtes den i en lille hylde i stolen.

Degnen gik gerne frem og tilbage på kirkegulvet, jeg har aldrig hørt om, at mændene travede rundt i stolene.

Der var ingen særlig modstand mod den nye salmebog, meget mere mod de nye melodier, det kan endnu knibe at finde sig til rette med dem.

Orgelet bragte ingen forandring med hensyn til sangen. Der er og har ingen kirkekor været. Vi har haft en sangforening her i sognet, og det hændte, den sang ved aftengudstjeneste og særlige lejligheder.

Hovedvandsæg, lugteflasker, blomster o.l. kender jeg ikke til, at man brugte, men nok blomster eller blade i salmebogen.

Indsamling.

Ikke så længe jeg kan huske, er der her i kirken blevet samlet ind ved hjælp af stang eller pose. I gamle dage var anbragt en kasse, nu er der en lille hylde ved indgangsdøren, der lægger man sit bidrag, ikke til brød og vin, det går af kirkekassen, men når der samles ind til et eller andet, men det har aldrig været så ofte i Gylling Kirke. Diakonissestiftelsen, Bibelselskabet, Dansk Kirke i Udlandet og når der ellers var noget, der trængte til hjælp.

Til høstgudstjenesten er der altid indsamling. Pengene fordeler menighedsrådet mellem forskellige institutioner, der er altid mange ansøgere, og beløbene er ikke så store, mange giver en tier, enkelte mere og de fleste mindre.

Ofring.

På kirkeårets store helligdage blev der ofret, juledag og påskedag, jeg kan ikke huske det, men jeg mener ikke det også var til pinse.

Offersedlerne kom skolebørnene med. Præstens havde en farve, degnens en anden, når pengene var lagt i, blev der bundet en tråd om. Sedlen blev brugt, til den var slidt op. Det første jeg husker fra 1880erne, fik præsten 2 kr., degnen 1 kr., men pengene var jo noget mere værd dengang. Beløbet var frivilligt, og kun husbonden ofrede. Pengene puttedes i frakkelommen, inden man gik i kirke. Så vidt jeg husker, foregik ofringen under den første salme efter prædikenen. Der var ingen rangforordning, man gik i en bestemt rute op forbi alteret, hvor præstens offer blev lagt og forbi degnestolen, hvor han stod og sang. Offersedlerne bar man i hånden, og jeg tror ikke, de, der ofrede, sang. Mændene var helst fri for at gå, det var mest ungdommen, men efterhånden blev de også kede af det, man fik ringeren til at tage dem med, så han havde efterhånden lommerne fulde af sedler, indtil det hørte op.

Skriftemål og altergang.

Almindeligvis gik man til alters to gange om året, fra skærtorsdag og søndagene fremover, så længe der meldte sig nogen. Om efteråret fra den søndag konfirmanderne var til alters. Der var ingen regel for, hvem der skulle på de forskellige søndage, men alle skulle i forvejen indskrives hos degnen. Denne indtegning ophørte i 1915, så folk frit kunne komme, og jeg tror, tiden var blevet sådan, at folk syntes, det var rigtigt, at man kunne gå, når man følte trang dertil.

Skriftemålet fandt sted 20 minutter før der ringedes sammen. Så sang vi en salme, mest nr. 415 ”Mindes vi en fuldtro ven”, så holdt præsten en lille tale, man gik så op til alteret, hvor man knælede og præsten tilsagde hver enkelt ”alle dine synders nådige forladelse i Faderens og Sønnens og Den Hellig Ånds navn. ” Han havde i forvejen stående ved alteret sagt: ”Såfremt I af hjertet angrrer jeres synder, så tilsiger jeg jer” osv.

Der var ingen særlige skikke eller ofring ved skriftemålet. I min ungdom, ja længere, skulle man i sit pæneste tøj, helst sortklædt, men ikke noget med hensyn til spisning i forbindelse med altergangen, og man sad der, hvor man plejede at sidde. Kvinderne tog deres hovedbeklædning af og mændene overfrakkerne, om de havde nogen, derudover var der ingen særlige ceremonier, og jeg har ikke hørt andet navn end altergæster. De, der sad øverst, gik først op, og man knælede sammen familievis, mænd og kvinder sammen. Man benyttede fælleskalk til først i 1930erne.

Præsten drejede kalken og tørrede med et klæde, men der var almindelig tilfredshed, da man gik over til alterbægre. Under altergangen sang både degnen og menigheden en altersalme, nu spiller orglet også med. Når man gik ud af kirken, lagde man en skilling i blokken, og i kirken eller udenfor hilste man på hinanden med ordene: ”Til lykke og velsignelse.” eller ”Til lykke med velsignelsen.” Også præsten hilste, og når man kom hjem, modtoges man hjemme med den samme hilsen, men jeg tror ikke, der kom gæster i den anledning. I min ungdom blev det ikke regnet for rigtigt at gå til dans eller lignende den søndag, man var til alters.

(Lokalhistorisk Arkiv for Gylling og Omegn har en kommunionbog for Gylling Kirke, hvor altergæsterne er indtegnet. Skærtorsdag 1908 var der indtegnet 108, men heraf var de 43 konfirmander med forældre. Dengang var alle benævnt med mandens navn, f.eks. står der ”Jørgen Andersens datter”, ”Gdr. P. Hansen, Hustru og to Døtre” og ”M. Mathiesens enke og plejesøn”. En enkelt undtagelse er der, hvor der står: ”Jordemoderen og mand”. – anm. Mogens Højmark)

Ved kirken efter gudstjenesten.

Mænd og kvinder forlod kirken, som de kunne bedst, og præsten hilste på folk både i og udenfor kirken, men ikke sådan, at han stod og trykkede alle i hånden, det var tilfældigt.

I min barndom har jeg hørt tale om sognestævne, men har aldrig overværet det. Det har nok kun været mændene, der har været med.

Hjem fra kirke.

Hvis der ikke var noget særligt, tog man lige hjem. Der var vel nok folk langvejs fra, der benyttede lejligheden til besøg hos slægt og venner, men besøg på kroen var udelukket, da der ingen var. Derimod husker jeg godt, at man kunne komme ind i butikkerne, men jeg mener, det hurtigt hørte op.

Når man kom hjem, modtoges man af den sædvanlige hilsen, og der blev spurgt om prædikenen, om salmerne, der var sunget, om der var mange i kirken, om man havde talt med nogen osv. Børn og unge skulle ikke gengive prædikenen.

Man skiftede gerne tøj med det samme, der var gerne noget at lave. Kvinderne skulle i mange år ud at malke til middag, det gjorde man, da jeg i 1908 kom ud på Karensminde.

Søndag i hjemmet.

Lørdag aften regnedes for helligaften og dagen brugtes til at pudse op i hus og have og gårdsplads, om der ikke var vigtigere ting at gøre.

Om søndagen udrettede man kun det nødvendige arbejde, men om høsten, når vejret var vanskeligt, hændte det, man kørte korn ind. Man gjorde det ikke gerne, ikke på grund af overtro, men man holdt gerne helligdagen hellig, dog var sådanne ting som pløjning for husmændene og køre brænde for dem gerne henlagt til søndag formiddag.

Søndagen hvilede man det, man kunne, men stundom kom slægt og venner på besøg, ligesom man besøgte dem. At man ikke måtte tage langt bort, har jeg intet hørt om.

De unge på gården, der havde fri, besøgte gerne deres hjem, ellers søgte landsbyens unge sammen for at snakke, danse og lege lidt, der var da gerne en, der kunne spille harmonika.

Gymnastik var søgnedagsaften, men opvisningen var gerne en lørdag eftermiddag med dans om aftenen, det var festligt og morsomt.

Skydning foregik i mange år søndag eftermiddag ude ved stranden, hvor der var skydebane.

Der var ingen andagt i hjemmet, men kunne man ikke komme i kirke, var der mange, vel mest ældre, der læste evangeliet og en prædiken, derimod sang man gerne i mørkningen, og da var ungdommen med.

Opbyggelse i hjemmet.

I Gylling Sogn var der nogle missionsfolk, ikke mange. I deres hjem tror jeg nok de holdt andagt morgen og aften. Deres unge kom ikke sammen med andre unge til gymnastik, leg og dans. De begyndte også en søndagsskole, der trivedes helt godt i nogle år, også med børn fra andre hjem. Det var vel i 40 – 50'erne, den er nu hørt op, og jeg tror heller ikke, der er missionsfolk tilbage. De gamle dør ud, og de unge går ikke i samme spor.

Så er der jo mit eget hjem, som jeg kender bedst, men jeg tror det, jeg nu skriver, gjaldt for mange hjem. Vi havde jo i mange år en af Grundtvigs bedste disciple til præst, og det satte sit præg i sognet.

Det var ingen stor bogsamling, der fandtes i mit hjem, Bibelen, en prædikens bog, et par andagtsbøger, nogle skrifter af Budstik Bojsen, som han kaldtes. Så havde vi Ingemanns romaner, bøger af Knud Skytte, Bondesen, Carit Etlar, Wilhelm Birkedahl og andet. De opbevarede i et hjørneskab i dagligstuen. Siden kom flere til, og der blev anskaffet et bogskab.

Vi holdt ingen regelmæssige andagter og vi bad ikke bordbøn til daglig, kun ved højtiderne, Juleaften, når vi spiste om aftenen og ved andre højtider. Det var far (manden) der fremsagde bordbønnen, f.eks.: ”I Jesu navn går vi til bords at spise, drikke på dit ord, dig, Gud. Til ære, os til gavn, de får vi mad i Jesu navn.” Og når vi havde spist: ”Nu Gud ske tak evindeligt formad og drikke mindelig, for dine gaver alle sammen, Gud mæt vor sjæl i Himmerig. Amen.”

Ved festlige lejligheder synger man tit de to sidste vers af nr. 289. På Jerusalem det ny.

De ældre læste i Biblen og i andagtsbøger, men ikke i samlet flok.

Om aftenen læste vi højt, Ingemanns romaner, Gøngehøvdingen og mange andre. Far læste, indtil jeg blev stor nok til det, så blev det min opgave, og det var dejligt når hele flokken, piger og karle, sad omkring bordet.

Mor lærte os Fadervor og, da vi blev større, trosbekendelsen. Så længe vi var små, bad hun eller far aftenbøn med os. Da vi blev større, blev det overladt til os selv. Mor lærte os at slutte med dette vers: ”Gud fader os bevare, de store med de små, hans hellige engleskare en skanse om os slå.” Det siger jeg endnu.

Men som vi sang, mest i mørkningen, inden vi tændte lys og igen tog fat på håndarbejdet eller rokken, men også når vi fik besøg af slægt og gode venner, og det var både salmer og sange i Højskolesangbogen. Der synges ikke nær så meget mere. Jeg synes, det er synd for ungdommen. De fleste af de tarvelige flade sange, man hører i radio og fjernsyn er en dårlig erstatning, meget er ikke engang sang, og intet ord bliver i tiden misbrugt som ordet: Kærlighed. Nå, dette hører nok egentlig ikke med her.

I min barndom hørte jeg tit folk sige: ”Gud hjælpe dig!” når de kom forbi en, der arbejdede. Når der skulle begyndes på et arbejde, der betød noget, har jeg tit hørt dem sige: ”Så, i Guds navn.”

Præsten.

Af præster har vi i min tid haft 5. Nu er embedet igen ledigt, og jeg håber inderligt, vi må få en god mand. Dette gav jeg udtryk for til præsten, der vikarierer her, og han sagde, at der nok skulle komme ansøgere, navnet Gylling havde en god klang.

Jeg svarede: ”Har haft:” Og det mener jeg, der er stor forskel på Gylling før og nu. Jeg ved, det er et langt åremål jeg husker tilbage, og selv om barndomstiden og ungdomstiden vel altid står i glans for en, synes jeg ikke dette er det alene, der gør at der er vemod i tankerne. Der er nok også i den tid foregået ændring i opfattelsen af præstens person. Forholdet synes mere lige nu. Vi har altid tiltalt præsten ved navn, pastor Møller, eller hvad de nu hed. Vi har haft vidt forskellige præstetyper, for dem alle gælder det, at de har været imødekommende og hjælpsomme, når folk søgte dem i kirkelige anledninger. I personlige forhold har vi haft en, der vist var ret ualmindelig.

Jeg husker ikke, man har ment, præsten havde overnaturlige evner, og verdslige stridigheder har ingen af dem taget sig af.

Præstegården var forpagtet ud, så arbejde der var der ikke noget af, men flere af dem har sikkert hjulpet på anden måde. Jeg ved ikke, om de har hjulpet økonomisk, men med råd og vejledning ved jeg, de har.

I sine yngre dage holdt Otto Møller møde i en sal, der var bygget ved en gård ude på marken, og sammen med forstander Nørgaard, Testrup Højskole, holdt han sommer møder i Odder. Han kom også andre steder, ved jeg. I sin ungdom kom han ud omkring, men det faldt nok væk med årene, kom han endelig ud, kørte han.

I præstegården holdtes der ikke møder, men mange kom langvejs fra for at tale med den landskendte præst. Da min ældste bror blev døbt, kom han over til os sammen med sin kone, og det blev betragtet som en begivenhed.

De sidste præster har samlet menigheden til gode og hyggelige møder i præstegården, en af dem, vi har haft, Jens Nielsen, var her fra 1929 til han døde i 1958, og jeg tror, han var sjælesørger i ordets bedste betydning. Han kendte sin menighed fra besøgene i hjemmene, og de er mange, han har trøstet og hjulpet i sorg og nød.

De senere præstefamilier har haft deres omgangskreds som andre folk, men derudover er de tit bedt med ved særlige lejligheder, bryllup, barnedåb, begravelser og andet. De anbragtes på nogle af de bedste pladser, og præsten holdt gerne en tale, det regnede man næsten med.

Jeg tror ikke, folk forsøgte at efterligne præstens, derimod var der nok dem, der gjorde meget for at komme i forbindelse med dem på forskellige måder.

Degnen.

Degnen har altid været førstelærer her i Gylling. Den første tid, jeg husker, var der kun ham og en håndgerningslærerinde. Nu er der seks lærere og lærerinder, men endnu er førstelæreren degn, det

vil sige, han læser ind- og udgangsbønnen i kirken og leder sangene. I denne tid, hvor vi ingen præst har, passer han kirkebøgerne.

Han har været her i 30 år og er en meget god kirkesanger, der gør sit til, at gudstjenesten forløber på bedste måde. Jeg tror også, præst og degn arbejder godt sammen.

Med hensyn til at komme ud blandt befolkningen, gælder det samme, som jeg har skrevet om præstens.

Der har også førhen været aftenskole under degnens ledelse. Det har vi også nu, men det er rigtignok på en anden måde. Degnen har også ledet en sangforening, der bestod i mange år til glæde for medlemmerne og befolkningen, når de lejlighedsvis glædede os med deres sang. Den består desværre ikke mere.